

לעילוי נשמת
שלום בן משה

המשנה עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Mishnah with Commentaries, Vowelized and Organized

גליון
4

ברכות פרק ט'

לפָּרְקִים - מְשַׁלְשִׁים יוֹם לְשַׁלְשִׁים יוֹם.
עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל הַבְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר:
"בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב", וְעַל שְׂמוּעוֹת רְעוֹת
אוֹמֵר: "בְּרוּךְ דֵּיין הָאֱמֶת".

עַל הַגְּשָׁמִים וְכו' - מְבָרֵךְ "הַטּוֹב וְהַמְּטִיב",
וְהוּא דְאִית לֵיה אַרְעָא בְּשׂוּתָפוֹת עִם אַחֲרִינִי,
דְּהָכִי מְשַׁמֵּע "הַטּוֹב וְהַמְּטִיב" - הַטּוֹב לְדִידֵיהּ,
וְהַמְּטִיב לְאַחֲרִינֵי. אֲבָל כִּי לִית לֵיה אַרְעָא כָּלֵל,
אוֹמֵר: "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ, עַל כָּל
טִיפָה וְטִיפָה שֶׁהוֹרְדָתָ לָנוּ וְכו'". וְאִם יֵשׁ לוֹ
קֶרְקַע לְבָדוּ, מְבָרֵךְ "שֶׁהֲחִינּוּ".

בְּנֵה בַּיִת חֲדָשׁ, וְקַנְה פְּלִים חֲדָשִׁים, אוֹמֵר:
"בְּרוּךְ שֶׁהֲחִינּוּ".

בְּנֵה בַּיִת חֲדָשׁ וְקַנְה פְּלִים חֲדָשִׁים - בֵּין יֵשׁ
לוֹ פִּיּוּצָא בְּהֵן, בֵּין אֵין לוֹ פִּיּוּצָא בְּהֵן, מְבָרֵךְ
"שֶׁהֲחִינּוּ".

מְבָרֵךְ עַל הַרְעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה, וְעַל הַטּוֹבָה
מֵעֵין הַרְעָה.

עַל הַרְעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה - מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא כְּגוֹן
שְׂצַפּוּ מֵים עַל אַרְצוֹ, וְשִׁטְפוּ תְּבוּאַתּוֹ שֶׁל שָׁנָה זוֹ
- אֵף עַל פִּי שְׂרוּוֹ הַמַּיִם פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְנִעְשִׂית
שְׂדֵהוּ מְשׁוּבַחַת לְשָׁנִים הַבָּאוֹת, הַשְּׂתָא מִיָּהָא
רְעָה הִיא, וּמְבָרֵךְ "דֵּיין הָאֱמֶת".

וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הַרְעָה - כְּגוֹן דְּאִשְׁכַּח
מְצִיאָה - אֵף עַל גַּב דְּרְעָה הִיא, דְּאִי שְׂמַע בְּה
מִלְפָּא, חוֹבְטוּ בְּמַכּוֹת וְיִסּוּרִין וְשָׁקִיל לָהּ מִיָּנִיָּה,
הַשְּׂתָא מִיָּהָא טוֹבָה הִיא, וּמְבָרֵךְ "הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב".

הַצּוּעֵק לְשַׁעֲבֵר, הָרִי זוֹ תַּפְּלִית שְׂוֵא.

ברכות פרק ט'

עַל הַזִּיקִין, וְעַל הַזְּנוּעוֹת, וְעַל הַבְּרָקִים,
וְעַל הַרְעָמִים, וְעַל הַרוּחוֹת, אוֹמֵר: "בְּרוּךְ שֶׁפָּחוּ
וַגְּבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם".

עַל הַהָרִים, וְעַל הַגְּבָעוֹת, וְעַל הַיַּמִּים, וְעַל
הַנְּהָרוֹת, וְעַל הַמַּדְבָּרוֹת, אוֹמֵר: "בְּרוּךְ עוֹשֵׂה
מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית".

זִיקִים - כּוֹכַב הַנֶּרְאָה כְּמוֹ שְׂפוּתַח הַרְקִיעַ,
יּוֹרֵה פַחַץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִי נָמִי, כּוֹכַב שֶׁנֶּרְאָה
כְּמוֹ שֵׁשׁ לוֹ זָנָב אַרוּךְ.

זְנוּעוֹת - שֶׁהָאֶרֶץ מְזוּדָעָצַת וְרוּעָשֶׂת.

רְעָמִים - קוֹל הַנּוֹשָׁמַע בְּרָקִיעַ מֵעֲנָנִים שֶׁשׁוֹפְכִים
מַיִם מִזֶּה לָזֶה, כְּמָה דְתִימָא (ירמיה נ"א טז) "לְקוֹל
תַּתּוֹ הַמּוֹן מַיִם בְּשָׂמַיִם".

וְעַל הַרוּחוֹת - שֶׁבָּאִים בְּסַעְרָה וְזַעַף, וְאִינֵם
מְצוּיּוֹת אֱלָא לְפָרְקִים.

בְּרוּךְ שֶׁפָּחוּ מְלֵא עוֹלָם - וְאִי בְּעֵי מְבָרֵךְ
"בְּרוּךְ עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית", שֶׁכָּל אֱלוֹ
מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הֵם, דְּכִתְיִב (תהילים קל"ה ז)
"בְּרָקִים לְמִטֵּר עֲשֵׂה". אֲבָל עַל הַהָרִים וְעַל
הַגְּבָעוֹת וְכו', אוֹמֵר "עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית"
דּוֹקָא, דְּלֹא מְצִי לְבְרוּכֵי עֲלִיָּהוּ "שֶׁפָּחוּ מְלֵא
עוֹלָם", שְׂאִינֵן נִרְאִים בְּרוּב הָעוֹלָם, אֱלָא כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בְּמִקּוּמוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל,
אוֹמֵר: "בְּרוּךְ שֶׁעֲשֵׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל" - בְּזִמְן
שְׂרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרְקִים.

הַיָּם הַגָּדוֹל - יָם אוֹקְיָנוֹס שֶׁמְקִיף הָעוֹלָם.

בְּרוּךְ שֶׁעֲשֵׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל - שֶׁמִּתּוֹךְ גְּדָלוֹ
וְחִשְׁבּוֹתוֹ, קוֹבֵעַ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ.

ברכות

פרק ט'

לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח,
שהוא מכונן כנגד בית קדשי הקדשים.

לא יקל אדם ראשו - לא ינהג קלות ראש.

כנגד שער המזרח - חוץ להר הבית אשר
בחומה הנמוכה, אשר לרגלי הבית למזרח.

לפי שהוא מכונן - שכל השערים מכוננים זה
כנגד זה - שער מזרח, שער עזרת נשים, ושער
עזרת ישראל, ופתח האולם וההיכל, ובית קודש
הקדשים בימי בית ראשון.

לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו
ובפונדתו, ובאבק ששל רגליו.

באפונדתו - אזור חלול שנותנים בו מעות.

פירוש אחר: כגד שלובש על בשרו לקבל
הזיעה, שלא לטנף שאר בגדים, וגנאי לאדם
לצאת באותו כגד לבדו.

ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מקל וחומר.

קפנדריא - ליכנס בפתח זה ולצאת בפתח
שכנגדו, כדי לקצר הילוכו דרך שם. ולשון
קפנדריא - "אדמקיפנא דרי, אעול בהא",
כלומר: בעוד שאני צריך להקיף שורות של
בתים, אקצר מהלכי ואכנס דרך כאן.

ורקיקה - אסורה בהר הבית.

מקל וחומר - ממנעל - ומה מנעל שאינו דרך
בזיון, אסור, רקיקה שהיא דרך בזיון לא כל
שכן.

כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים
"מן העולם".

כל חותמי ברכות שבמקדש - המברך אומר
בסוף כל ברכה "ברוך ה' אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם, חונן הדעת", וכן בכולם.
והענין אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד".

שאין ענין אמן אחר כל ברכה שבמקדש,
דכתיב בעזרא (נחמיה ט' ה) "קומו ברכו את ה'
אלהיכם מן העולם עד העולם", ואומר אחר כך
"ויברכו שם כבודך", כלומר: שעונים "ברוך
שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

ברכות

פרק ט'

הצועק לשעבר - המתפלל על מה שכבר היה,
הרי זו תפילת שוא, דמאי דהנה הנה.

פיצד? היתה אשתו מעוברת, ואמר: "יהי
רצון שתלד אשתי זכר" - הרי זו תפילת שוא.
הנה בא בדרך ושמע קול צנחה בעיר, ואמר:
"יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי" - הרי זו
תפילת שוא.

ד הנכנס לדרך מתפלל שמים - אחת
בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר: ארבע
- שמים בכניסתו ושמים ביציאתו. ונותן
הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבוא.

שמים בכניסתו ושמים ביציאתו - בכניסתו
אומר: "שתכניסני לדרך זה לשלום". נכנס,
אומר: "מודה אני לפניך, שהכנסתני לדרך זה
לשלום" - הרי זה שמים בכניסתו.

ביקש לצאת, אומר: "שתוציאני מדרך זה
לשלום". לאחר שיצא, אומר: "מודה אני
לפניך, שהוצאתני מדרך זה לשלום".

וכל כף למה? מפני שצריך שימתן אדם הודאה
לבוראו על מה שעבר עליו מן הטוב, ויתפלל
על העתיד שתבוא לו טובה.

ה חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא
מברך על הטובה.

חייב אדם לברך על הרעה - כשמברך "דיין
האמת" על הרעה, חייב לברך בשמחה ובלב
טוב, כשם שמברך בשמחה "הטוב והמטיב"
על הטובה.

שנאמר (דברים ו' ה) "ואהבת את ה' אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך": "בכל לבבך" -
בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע, "ובכל
נפשך" - אפילו הוא נוטל את נפשך, "ובכל
מאדך" - בכל ממונה.

דבר אחר: "בכל מאדך" - בכל מידה ומידה
שהוא מודד לה, הוי מודה לו במאד מאד.

דבר אחר בכל מאדך - בכל מידות המדודות
לה, בין מידה טובה בין מידת פורענות.

ברכות

פרק ט'

ואשמעין הכא דבמקדש ראשון לא היו
אומרים אלא "ברוך אלהי ישראל מן העולם"
ולא יותר, ולא היו אומרים "ועד העולם".

משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא
אחד, התקינו שיהו אומרים "מן העולם ועד
העולם".

משקלקלו המינים - שאין מאמינים בתחית
המתים, ואמרו אין עולם אלא זה, התקינו עזרא
ובית דינו שיהו אומרים "מן העולם ועד
העולם", לומר ששני עולמות יש - העולם הזה
והעולם הבא, להוציא מלב המינים שכופרים
בתחית המתים.

והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חבירו
בשם, שנאמר (רות ב' ד) "והנה בועז בא מבית
לחם, ויאמר לקוצרים ה' עמכם, ויאמרו לו
יברכה ה'". ואומר (שופטים ו' יב) "ה' עמך גבור
החיל". ואומר (משלי כ"ג כב) "אל תבוז פי זקנה
אמך". ואומר (תהילים קי"ט קכו) "עת לעשות לה'
הפרו תורתך". רבי נתן אומר: "הפרו תורתך
עת לעשות לה'".

שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם -
בשמו של הקדוש ברוך הוא, ולא אמרין מזולזל
הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הכריות,
להוציא שם שמים עליו.

ולמדו מבוועז, שאמר לקוצרים "ה' עמכם".

וכי תימא בועז מדעתיה דנפשיה קעבד, ולא
גמרינן מיניה, תא שמע מן המלאך שאמר
לגדעון "ה' עמך גבור החיל".

וכי תימא לא שאל המלאך בשלום גדעון ולא
ברכו, אלא בשליחותו של מקום הודיעו
שהשכינה עמו, ולא גמרינן מיניה, תא שמע:
ואמר "אל תבוז פי זקנה אמך" - אל תבוז את
בועז לומר שמדעתו עשה, אלא למד מזקני
אומתך, כי יש לו על מי להסמך, שנאמר "עת
לעשות לה' הפרו תורתך".

רבי נתן אומר הפרו תורתך - פעמים
שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה'. אף זה
המתפווין לשאול בשלום חבירו - וזהו רצונו
של מקום, שנאמר (תהילים ל"ד טו) "בקש שלום

פאה

פרק א'

ורדפהו" - מותר להפר תורה ולעשות דבר
הנראה אסור.

אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה,
והביכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד
תורה.

אלו דברים שאין להם שיעור - מדאורייתא,
אבל מדרבנן יש להם שיעור, דהא תנן בסיפא
"אין פותחין לפאה מששים".

הפאה - שאדם חייב להניח בסוף שדהו
לעניים, כדכתיב (ויקרא כ"ג כב) "לא תכלה פאת
שדה בקוצרך".

והביכורים - דכתיב (שמות כ"ג יט) "ראשית
ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך", ולא נתנה
תורה בהם שיעור.

והראיון - שחייב אדם להראות בעזרה בשלש
רגלים, דכתיב (שמות כ"ג יז) "שלש פעמים בשנה
יראה כל זכורך", וזאת הראיה אין לה שיעור,
דכל אימת דבעי עייל ומתחזי ונפיק.

פירוש אחר: עולת ראיה ושלמי חגיגה שחייב
להביא, כדכתיב (שמות כ"ג טו) "ולא יראו פני
ריקם", אין לה שיעור מדאורייתא, דכתיב
(דברים ט"ז יז) "איש כמתנת ידו", אלא שחכמים
נתנו בה שיעור - העולה מצה כסף, וחגיגה
שתי כסף.

וגמילות חסדים - דבגופו, כגון ביקור חולים
ולקבור מתים וכיוצא בהן.

אבל גמילות חסדים דבממונו, כגון פדיון
שבויים ולהביש ערומים ולהאכיל את הרעבים
וכיוצא בהן, יש להן שיעור - שיתן בכל פעם
שתבוא מצנה כזו לידו חמישית מן הרוח
שבנכסיו, ותו לא מחייב, דהכי אמרינן:
"המבזבז אל יבזבז יותר מחומש". הילכך מצוי
ליה לאינש לאפרושי חמישית הרוח בכל עת,
כדי שיהא מצוי כל זמן שיבוא גמילות חסד
לידו שיקיימו, ובהכי נפיק ידי חובתו.

ותלמוד תורה - אין לה שיעור, דכתיב
(יהושע א' ח) "והגית בו יומם ולילה".

ותלמוד תורה כנגד פולם - שקול כנגד פולם.

פאה
פרק א'

בירוּשְׁלַיִם. וּרְמַב"ם פִּירֵשׁ: וּבִלְבָד שִׁיתֵן בְּסוֹף כְּשִׁיעוֹר פֶּאֶה הַצְּרִיכָה לְכָל הַשְּׂדֵה, שְׂצָרֶיךָ שִׁנִּית בְּסוֹף הַשְּׂדֵה אֶחָד מִשְׁשִׁים חוּץ מִמָּה שֶׁהֵנִיחַ בַּתְּחִילָה וּבְאֲמָצֵעַ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שִׁיר קִלַּח אֶחָד סוֹמֵךְ לוֹ מִשׁוּם פֶּאֶה, וְאִם לֹא, אֵינּוּ נוֹתֵן אֶלָּא מִשׁוּם הַפֶּקֶר.

אִם שִׁיר קִלַּח אֶחָד - בְּסוֹף הַשְּׂדֵה וְהֵנִיחַ אוֹתוֹ לַפֶּאֶה, סוֹמֵךְ עָלָיו, וְכָל מָה שֶׁהֵנִיחַ בְּאֲמָצֵעַ וּבַתְּחִילָה, תּוֹרַת פֶּאֶה עָלֶיהָ.

וְאִם לֹא - שְׁלֹא הֵנִיחַ אֶפִּילוֹ קִלַּח אֶחָד בְּסוֹף הַשְּׂדֵה לַפֶּאֶה, הָרִי מָה שֶׁהֵנִיחַ בְּאֲמָצֵעַ וּבַתְּחִילָה. אֵינָה חֲשׂוּבָה פֶּאֶה, אֶלָּא דִּין הַפֶּקֶר יֵשׁ לָהּ. וּפְלִיג אֲדָרְבֵי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר דְּמַכְּל מְקוֹם הַיָּד הַשְּׂדֵה חֲשׂוּבָה פֶּאֶה, אֶלָּא דְּלֹא מַפְטֵר בְּעַל הַשְּׂדֵה בְּהֶכִי. וְהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן.

כָּלל אָמְרוּ בַּפֶּאֶה: כָּל שֶׁהוּא אוֹכֵל, וְנִשְׁמַר, וְגִידוּלָיו מִן הָאֶרֶץ, וְלִקְיֻטּוֹ כְּאֶחָד, וּמְכַנְּסוֹ לְקִיּוּם - חַיִּיב בַּפֶּאֶה.

כָּל דְּבָר שֶׁהוּא אוֹכֵל - לְמַעוּטֵי סְפִיחֵי סְטִיס, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכֵל עַל יְדֵי הַדְּחַק, לֹא אוֹכֵל מִיֶּקְרִי, וְאִין חַיִּיבִין בַּפֶּאֶה, דְּכַתִּיב (ויקרא י"ט ט) "וּבְקוֹצְרֵכֶם", וְאִין קְצִירָה אֶלָּא כְּדָבָר הָרְאוּי לְאֶכְלָה.

וְנִשְׁמַר - לְמַעוּטֵי הַפֶּקֶר שֶׁאִין לוֹ שׁוֹמְרִים, שְׂאִינוּ חַיִּיב בַּפֶּאֶה, דְּכַתִּיב (ויקרא י"ט ט) "לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזוֹב אוֹתָם" - פֶּרַט לְהַפְקֵר שְׂכָבֵר נַעֲזָב.

וְגִידוּלָיו מִן הָאֶרֶץ - לְמַעוּטֵי כְּמַהֲיִן וּפְטָרִיּוֹת, שֶׁאִין לָהֶם שׁוֹרֵשׁ בְּאֶרֶץ וְגִידוּלֵיהֶם מִן הָאֲוִיר, שֶׁאִין חַיִּיבִין בַּפֶּאֶה, דְּכַתִּיב (ויקרא י"ט ט) "קְצִיר אֶרְצְכֶם".

וְלִקְיֻטּוֹ כְּאֶחָד - לְמַעוּטֵי תַּאֲנָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מִן הָאֵילָנוֹת שֶׁנִּלְקָטִים הַפִּירוֹת שֶׁמִּתְבַּשְׁלִים בָּהֶם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, דְּכַתִּיב (ויקרא י"ט ט) "קְצִיר" - מִשְׁמַע דְּבָר הַנִּקְצֵר הַרְבֵּה בְּיַחַד.

וּמְכַנְּסוֹ לְקִיּוּם - לְמַעוּטֵי יָרֵק, שֶׁאִינוּ מִתְקַיִּים אֶלָּא מִתְעַפֵּשׂ מִיָּד, דְּכַתִּיב (ויקרא כ"ג כב) "פֶּאֶת שְׂדֵךְ בְּקוֹצְרֶךָ", וְאִין הַיָּרֵק נִקְצֵר.

פאה
פרק א'

אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרו קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והקבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם.

אִין פּוֹחֲתִין לַפֶּאֶה מִשְׁשִׁים, אִף עַל פִּי שְׂאֲמְרוּ אִין לַפֶּאֶה שִׁיעוֹר.

אין פוחתין לפאה משששים - מדרבנן.

אף על פי שאמרו אין לפאה שיעור - מדאורייתא כדאמרן.

הפל לפי גודל השדה, ולפי רוב העניים, ולפי רוב העונה.

הפל לפי גודל השדה - אם שדה גדולה ועניים מועטים, נותן ומוסיף על ששים לפי גודל שדהו. ואם שדהו קטנה ועניים מרובים, מוסיף על ששים לפי רוב העניים.

ולפי העונה - אית דגרסי עונה בוי"ו, כלומר: לפי רוב עונתו ירבה לעניים, לשון "ועונתך תרבני" (תהילים י"ח לו). ורמב"ם פירש לשון עניה, כלומר: מה שתענה הארץ.

ואית דגרסי ענבה בבי"ת, ופירשו גודל הגררים וקטן - שאם היו השבלים של שדה במקום אחד מלאות וטובות, ובמקום אחר צנומות דקות, לא יניח הפאה כולה מן הרעות, אלא ישער ששים לרע ולתפה.

נוֹתְנִין פֶּאֶה מִתְּחִילַת הַשְּׂדֵה וּמֵאֲמָצֵעָה.

מִתְּחִילַת הַשְּׂדֵה וּמֵאֲמָצֵעָה - וְאִין צָרִיף לְהֵנִיחַ פֶּאֶה בְּסוֹף הַשְּׂדֵה, דְּכַתִּיב (ויקרא י"ט ט) "לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקַצּוֹר" - אֶמְרָה תּוֹרָה תֵּן פֶּאֶה, וְאִף עַל פִּי שִׁישׁ לָךְ עֲדִיין קָמָה לְקַצּוֹר.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: וּבִלְבָד שִׁיתֵן בְּסוֹף כְּשִׁיעוֹר.

ובלבד שיתן בסוף כשיעור - אף על גב דרבי קרא בתחילה ובאמצע שיש תורת פאה למה שנתן, מכל מקום לא מפטר אלא אם כן נותן בסוף השדה תשלום שיעור אחד מששים עם מה שנתן באמצע ובתחילה. כן מוכח

פאה פרק א'

והתבואה והקטניות בכלל הזה.

והתבואה והקטניות - תבואה מתמשת המינים - חיטה ושעורה וכוסמת, שכולת שועל ושיפון. קטניות - פולין ואפונים ועדשים ודומיהן.

בכלל הזה - להתחייב בפאה כשישלמו בהם כל התנאים הללו.

ה ובאילן: האוג והחרובין והאגוזים והשקדים והגפנים והרמונים והזיתים והתמרים חייבין בפאה.

האוג - אילן שהפרי שלו אדום, וקורין לו בלעז קורנ"י אולי"ס. ורמב"ם פירש שהוא צמח שמעבדים בו העורות, וקורין לו בערבי סומא"ק, והאשכולות שלו ראויין לאכילה.

ולאו דוקא אלו שמנה התנא חייבים בפאה ולא מיני אילנות אחרים, אלא אלו ודומיהן קאמר.

ו לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות, עד שימרח.

לעולם הוא נותן משום פאה - מי שלא הניח פאה בשדה במחוקר, חייב להפריש מן התלוש. והפאה שמפריש מן התלוש ונותן לעניים, פטורה מן המעשרות.

עד שימרח - שיעשה כרי וציבור של תבואה. אבל אם בא להפריש פאה אחר המירות, צריך שפריש התרומה והמעשרות תחילה, ואחר כך יטול הפאה, שאין פטור מן המעשרות אלא הפאה שניטלה קודם המירות.

ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות, עד שימרח.

ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות - המפקיר תבואתו ובא אחר וזכה בה, אין הזוכה בה חייב במעשרות, דכתיב (דברים י"ד ט) "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך" - יצא הפקר שידך וידו שוין. אבל המפקיר תבואתו לאחר המירות, אין ההפקר שהוא פטור מן המעשר.

ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן

פאה פרק ב'

המעשרות, עד שימרח.

ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות - ואפילו הוא עצמו מותר לאכול אכילת עראי קודם מירות, אבל הבהמה אוכלת אפילו אכילת קבע.

ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות, עד שימרח - דברי רבי עקיבא.

ונוטל מן הגורן וזורע - דמן התורה הזורע פטור מן המעשר אפילו לאחר מירות, דכתיב (דברים י"ד כב) "עשר תעשר... ואכלת", וזורע לא קרינן ביה "ואכלת". מיהו מדרבנן חייב, וסבירא ליה לרבי עקיבא דקודם מירות פטור מן המעשר אפילו מדרבנן. ואין הלכה כרבי עקיבא.

כהן ולוי שלקחו את הגורן, המעשרות שלהם, עד שימרח.

כהן ולוי שלקחו את הגורן - שקנו תבואה מן הגורן, וקנסו חכמים שיהיו חייבים להפריש תרומות ומעשרות ולתת אותם לכהנים ולויים אחרים, כדי שלא יהיו קופצים לקנות תבואה או זין לגתות ולגרנות. ואם קנו קודם מירות, שעדיין לא הוקבעה תבואה זו למעשר, המעשרות שלהם.

המקדיש ופודה חייב במעשרות, עד שימרח הגזבר.

המקדיש ופודה - המקדיש גרנו ופדאו מיד הגזבר, והוא גדיש או קמה שלא הוקבע למעשר כשהיה ביד ההקדש, חייב הפודה להוציא ממנו המעשרות. אבל אם נתמרח הגורן ביד הגזבר, הואיל ובשעה שהיה ראוי שיוקבע למעשר - דהיינו בזמן המירות - היתה ביד ההקדש, אין הפודה חייב להוציא ממנו מעשרות, שההקדש פטור מן המעשרות.

א ואלו מפסיקין לפאה:

אלו מפסיקין - בין שדה לשדה, ויהיו נחשבים כשתי שדות לענין שאם הניח פאה באחת מהן על חברתה, לא עלתה לו לפאה, דכתיב (ויקרא י"ט ט) "פאת שדה" - שלא יניח פאה משדה לחברתה.

פאה פרק ב'

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר פאחת – רבי יהודה אומר מפסקת.

אמת המים שאינה יכולה להקצר פאחת - שהיא רחבה כל כך, עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן.

רבי יהודה אומר מפסקת - ופליג אתנא קמא, דאמר לעיל על שלולית, דהיינו אמת המים, דבכל עגון מפסיק. ורבי יהודה סבר דאם יכולה להקצר פאחת אינה מפסקת. והלכה כרבי יהודה.

וכל ההרים אשר במעדר יעדרון, אף על פי שאין בקר יכול לעבור בכליו, הוא נותן פאה לכל.

וכל ההרים אשר במעדר יעדרון - הר שחודו זקוף, ואין בקר בכליו יכולין לעבור שם, ומפסיק בין שתי השדות.

הוא נותן פאה לכל - כלומר: נותן פאה אחת לכל שתי השדות, ולא חשיב הפסק הואיל והם נעדרים במעדר, כלומר: שבגי אדם חופרים אותו הר בכלי שחופרים בו את הקרקע, אין זה הפסק. שהרואה אומר אין זה קרקע בור, אלא למחר חופרים אותו במעדר וזרעים אותו, ושתי השדות הם אחת.

ג הפל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר.

הפל מפסיק לזרעים - מפרש בגמרא בירושלמי ד"הפל" לאתווי סלע שהיה עובר על פני כל השדה - אם צריך הוא לעקור את המתרישה מצד זה כדי לתת אותה לצד זה, מפסיק.

אלא גדר - גבוה עשרה טפחים.

ואם היה שער כותש אינו מפסיק, אלא נותן פאה לכל.

שער כותש - ענפי האילן קרויין שער. ופירוש שער כותש: שהנופות של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר, פעלי זה התקוע במכתש.

פאה פרק ב'

הנחל, והשלולית.

הנחל - נהר.

והשלולית - אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה - שאמות אחרות של מים שותות ממנה.

ודרך היחיד, ודרך הרבים.

ודרך היחיד - ארבע אמות.

ודרך הרבים - שש עשרה אמה. ומשום סיפא נקט לה, דבעי למתני סיפא שפל אלו אין מפסיקין באילן, וקא משמע לן דאפילו דרך הרבים שהיא רחבה שש עשרה אמה אינה מפסקת באילן.

ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים.

שביל הרבים ושביל היחיד - שביל זוטור טובא, דשקיל פרעא ומנח פרעא. ואשמעין דאפילו שביל דרבים, אם הוא קבוע לימות החמה ולימות הגשמים, כלומר: שמהלכין בו אפילו בזמן שהשדות זרועות בימות הגשמים, מפסיק בין השדות הזרועות, ואי לא, לא מפסיק.

והבור, והניר, וזרע אחר.

הבור - שדה שאינה זרועה. "והאדמה לא תשם" (בראשית מ"ז ט) מתרגמינן "וארעא לא תבור".

והניר - חרישה, כמו (ירמיה ד' ג) "נירו לכם ניר".

זרע אחר - כגון ששתי השדות זרועים חיטים, וביניהם קרקע זרוע מין אחר. ושיעור רוחב הבור והניר זרע אחר, כדי שלשה תלמים של מענית המתרישה.

והקוצר לשחת מפסיק - דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו מפסיק אלא אם כן חרש.

והקוצר לשחת מפסיק - דקסבר כל לשחת לאו קצירה היא, דלא חשיבין לה אתחלתא דקצירה. שחת - תבואה שלא הביאה שליש, וקוצרים אותה להאכיל לבהמות. ואין הלכה כרבי מאיר.